
CLAUDE D ZACHARIAS

**Svenska advokaters rätt till en rättvis rättegång
enligt artikel 6 i Europeiska konventionen om
skydd för de mänskliga rättigheterna och de
grundläggande friheterna**

2015-16 NR 2

SÄRTRYCK UR JURIDISK TIDSKRIFT

Svenska advokaters rätt till en rättvis rättegång enligt artikel 6 i Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna¹

1. Bakgrund

Under många år nu har författaren förvånats över de beslut som meddelats av Sveriges advokatsamfunds disciplinnämnd, såväl vad gäller avgörandena i sak som den mer eller mindre frustrerande frånvaron av vägledande beslutsskäl. Därtill har jag i stigande omfattning upprörts över det faktum att ledamöter av advokatsamfundet endast tillåts överklaga beslut om uteslutning eller avslag på inträdesansökan, trots att det många gånger varit befogat att starkt ifrågasätta beslut även avseende övriga disciplinära påföljder. Även andra har ifrågasatt advokatsamfundets disciplinära förfarande, om än från andra synvinklar.² Vid en granskning av hur advokatsamfundets disciplinära system förhåller sig till EKMR och vid en jämförelse med hur motsvarande samfund i Finland, Danmark och Norge hanterat frågan, framkommer skillnader som väcker frågor. För att inte tynga huvudtexten med källhänvisningar har användandet av fotnoter med nödvändighet blivit mer omfattande.

¹ Förkortas fortsättningsvis EKMR. Sverige har ratificerat EKMR och gjort konventionen till lag – lagen (1994:1219) om den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna.

² Jfr Heuman, *God advokatsed*, Stockholm, 2013. När boken publicerades kritiserades den av advokatsamfundets generalsekreterare Anne Ramberg i tidskriften *Advokaten* nr 1/2014. Hon skriver bl.a.: ”Boken ger en bild av samfundets disciplinära självreglering som inte svarar mot hur vi som dagligen och i praktiken kommer i beröring med verksamheten ser på denna och dess materiella innehåll. Det ger dock besked om att vi från samfundets sida måste bli bättre på att förklara vad god advokatsed är och hur vi säkerställer dess efterlevnad.” Regeringen beslutade redan den 20 februari 1997 att tillkalla en kommitté för att göra en översyn av Sveriges advokatsamfunds disciplinverksamhet och tillsynen över advokatverksamheten i övrigt samt lämna förslag till förändringar som kan vara befogade. Betänkandet, SOU 1999:31, *Tillsyn över advokater m.m.*, ledde dock inte till någon förändring avseende möjligheterna att överklaga disciplinära beslut.

2. Rättegångsbalken³ 8 kap.

I 8 kap. RB regleras advokaters särställning i Sverige. Redan portalbestämmelsen i 1 § utvisar det starka och måhända olyckliga bandet mellan advokater och staten genom regeringen. Bestämmelsen lyder:

För riket skall finnas ett allmänt advokatsamfund. Stadgar för samfundet fastställas av regeringen. Advokat är den som är ledamot av samfundet.

Sambandet mellan stat och advokatsamfundet innebär att advokatsamfundet tilldelats en offentligrättslig karaktär, oaktat att advokatsamfundet inte utgör en myndighet i förvaltningslagstiftningens mening. Icke desto mindre har advokatsamfundet – inte minst genom att stadgarna fastställs av regeringen och verksamheten regleras i en balk – tillerkänts vissa statliga förvaltningsuppgifter, framför allt advokatsamfundets disciplinväsende.

I själva verket är advokatsamfundets roll olycklig eftersom dess självständighet redan i förarbetena till 8 kap. RB tydligt underställts statsmakten.⁴ Författaren har i och för sig inget emot att det föreligger en nära eller i vart fall en god kontakt mellan statsmakten och advokatsamfundet. Däremot kan det ifrågasättas om statsmakten ska ha ett så stort inflytande över advokatsamfundet och dess verksamhet som för närvarande är fallet. I motiven (jfr NJA II 1943 s. 81) sägs att stadgarna beslutas av samfundet men att det bör ankomma på Kungl. Maj:t att verkställa den granskning av deras innehåll som ur allmän synpunkt kan anses påkallad och med de ändringar som därvid finnas erforderliga fastställa stadgarna. I Gärdes kommentar till RB, från 1949, anges på s. 72 i stället att i befogenheten att fastställa stadgar ingår även en rätt att *ta initiativ* till stadgeändring varvid samfundet bör höras, men ”KM är vid besluts fattande obunden av samfundets ståndpunkt i frågan”. Just detta senare, att statsmakten i formell mening har en faktisk beslutsrätt över advokatsamfundet är i dagens moderna samhälle där krav på obundenhet gör sig gällande, särskilt beträffande advokater, enligt författarens mening inte bra. Måhända ansågs den rådande ordningen vara det pris som majoriteten av advokaterna en gång i tiden ansåg skälig för att även erhålla det skydd för advokattiteln som återfinns i 8 kap. 10 § RB. Det måste dock ifrågasättas varför den ordningen alltjämt är rådande. Någon rimlig motivering står inte att finna varför författarens förklaringar om de eventuellt bakomliggande motiven endast är spekulationer. Även i betänkandet SOU 1999:31 framkommer att då och alltjämt rådande situation inte ens då ansågs tillfredsställande. Advokatkommittén med dåvarande generalsekreteraren för advokatsamfundet Lars Bentélius delaktig som expert, uttalar bl.a.:⁵

³ Förkortas fortsättningsvis RB.

⁴ Fitger m.fl. Rättegångsbalken, version april 2005 (Zeteo 2015-07-01), kommentaren till 8 kap. 1 §.

⁵ SOU 1999:31, s. 11. Jfr också s. 188.

Kommittén anser inte att den nuvarande ordningen vad gäller rätten att klaga fungerar tillfredsställande [...] Kommittén anser det självklart att advokat som anlagts disciplinpåföljd skall kunna överklaga denna...

Tillsynen regleras i 8 kap. 6 § RB och lyder i sina – för den här artikeln – relevanta delar:

8 kap. 6 §

Tillsyn över advokatväsendet utövas av advokatsamfundets styrelse och disciplinnämnd, vilka har att tillse att en advokat vid utförande av talan inför domstol och i sin övriga verksamhet fyller de plikter som åvilar honom. Frågor om disciplinära ingripanden mot advokater enligt 7 § första–fjärde stycket prövas av disciplinnämnden och, i enlighet med vad som bestäms i stadgarna, av styrelsen.

En advokat är skyldig att lämna samfundet de uppgifter som behövs för tillsynen [...]

Påföljderna för svenska advokater, är i korthet: erinran, varning, varning med straffavgift samt uteslutning. Påföljdsbestämmelserna anges i 8 kap. 7 § RB och lyder i sina – för den här artikeln – relevanta delar:

8 kap. 7 §

En advokat, som i sin verksamhet uppsåtligen gör orätt eller som annars förfar oredligt, ska uteslutas ur advokatsamfundet. När det gäller en sådan advokat som avses i 2 a § ska registreringen upphävas. Är omständigheterna mildrande, får advokaten i stället tilldelas en varning.

En advokat som annars åsidosätter sina plikter som advokat får meddelas en varning eller erinran. Är omständigheterna synnerligen försvårande, får advokaten uteslutas ur samfundet...

En advokat som tilldelas en varning får, om det finns särskilda skäl, även åläggas att utge en straffavgift till samfundet med lägst ettusen och högst femtiotusen kronor.

Om det bedöms tillräckligt får disciplinnämnden, i stället för att tilldela en advokat erinran, göra ett uttalande om att advokatens åtgärd är felaktig eller olämplig [...]

Disciplinväsendets verksamhet baserar sig dels på påföljdsbestämmelserna som återfinns i 8 kap. 6–8 §§ RB, dels på det som över tiden utvecklats till vägledande regler om god advokatsed (VRGA). Någon möjlighet att överklaga annan påföljd än uteslutning eller avslag på en inträdesansökan finns såsom redovisats tidigare inte, vilket alltså innebär att beslut om varning, straffavgift eller erinran inte kan överklagas av den advokat som drabbas av beslutet. Detta följer av 8 kap. 8 § RB första meningen.⁶ Bestämmelsen i dess relevanta del lyder:

⁶ Heuman uttalar i sin bok Heuman, God advokatsed, Stockholm, 2013, s. 14 f.: ”Om man bortser från uteslutningsbeslut får nämndens avgöranden inte överklagas av advokaten och anmälaren. Enligt svensk rätt kan således inte advokaten eller anmälaren få nämndärenden överprövade av en domstol på grund av att beslutsmotiveringen är bristfällig eller alltför kortfattad. HD kan endast i ringa mån bidra till rättsutvecklingen på det disciplinära området. JK får visserligen överklaga nämndens beslut till HD men gör sällan det. Vidare får en advokat överklaga ett uteslutningsbeslut men sådana HD-fall är mycket ovanliga. De fåtaliga disciplinfall som avgjorts av HD innehåller beslutsskäl som är relativt utförliga och principiellt inriktade [...] Beslut om varning eller erinran kan inte omprövas av nämnden på advokatens begäran såvida inte nämnden underlåtit att ta del av material som advokaten tillfört ärendet”.

8 kap. 8 §

Den som vägrats inträde i eller uteslutits ur advokatsamfundet får överklaga beslutet hos Högsta domstolen [...]

I betänkandet SOU 1999:31 föreslogs en lagändring innebärande att en påföljd – likt förhållandet i Finland – skulle kunna överklagas till Svea hovrätt. Den då föreslagna 8 § löd:⁷

Den som vägrats inträde i eller uteslutits ur advokatsamfundet får överklaga beslutet hos Svea hovrätt.

Beslut enligt 7 § i disciplinärenden får överklagas hos Svea hovrätt av den som beslutet gått emot.

Prövningstillstånd krävs för att Högsta domstolen skall pröva hovrättens beslut i ett ärende enligt första eller andra stycket.

Den svenske advokatens rättsosäkra ställning åskådliggjordes i tidskriften Advokaten⁸, där advokaten Claes Borgström belyser det orimliga i att föreläggas av advokatsamfundet att dels yttra sig över drygt 200 mail där denne var avsändare eller mottagare, dels redovisa huruvida det finns ytterligare mailkorrespondens i samma ämne, dels yttra sig över en tidningsintervju i Aftonbladet med tredje man. Majoriteten av disciplinnämnden friade naturligtvis advokat Borgström.

Majoriteten uttalar i sitt beslut den 13 december 2012:⁹

Nämnden konstaterar att Claes Borgström i kontakterna med Göran Lambertz varit skyldig att iaktta lojalitet med sin tidigare klient Sture Bergwall. Claes Borgström har uppgivit att han, när han i sina mail till Göran Lambertz uttryckte sitt gillande över Göran Lambertz artikel och intervjuer, avsåg att instämma i Göran Lambertz åsikt att utredningarna och lagföringen av Quick (numera Bergwall) inte är någon rättsskandal. Det saknas anledning att ifrågasätta detta. Mot denna bakgrund är det inte visat att Claes Borgström brustit i sin lojalitetsplikt mot sin tidigare klient. Vad som förekommit i ärendet föranleder därför inte någon åtgärd.”

Minoriteten uttalar följande:

En advokats främsta plikt är att tillvarata klientens intressen på bästa sätt och efter bästa förmåga. Lojalitetsplikten är långtgående. Claes Borgström har genom de kontakter som förevarit med Göran Lambertz allvarligt brustit i lojalitet mot sin tidigare klient Sture Bergwall. Därutöver har Claes Borgström, genom att inte efterkomma Advokatsamfundets begäran om att inkomma med uppgift huruvida ytterligare mailkorrespondens förekommit i samma ärende, försvårat Advokatsamfundets tillsyn. Även härigenom har Claes Borgström allvarligt åsidosatt sina plikter som advokat.

Advokaten Claes Borgström kritiserade och kommenterade handläggningen i skarpa ordalag i tidskriften Advokaten nr 5 2013 årgång 79. Han skriver:

⁷ SOU 1999:31, s. 21.

⁸ Nr 5 2013 Årgång 79. Jfr även Heuman, God advokatsed, Stockholm, 2013 s. 79 ff.

⁹ Disciplinärende D-2012-l608.

Det är en grundläggande rättsprincip att ingen under hot om sanktioner ska förmås att kompromettera sig själv eller avtvingas "bevisning" som kan användas mot en själv. I EU-kommissionens Grönbok om oskuldspresumption av den 26 april 2006 sägs, med avseende på det straffrättsliga förfarandet, att den tilltalade kan vägra att svara på frågor eller lägga fram bevis. Denna rätts existensberättigande består i att den skyddar den tilltalade från att utsättas för tvång från myndigheterna för att få fram bevismaterial.

Det disciplinära förfarandet är inte utformat som det straffrättsliga, men vissa paralleller föreligger.

Enligt stadgarna (43 § andra stycket) är advokat, mot vilken anmärkning framställts, pliktig att efter anmaning avge skriftligt yttrande, att före de handlingar som disciplinnämnden eller generalsekreteraren ålägger honom att tillhandahålla. Bestämmelsen måste emellertid tolkas i ljuset av den ändring som 2009 gjorts i de etiska reglerna vad gäller förhållandet till Advokatsamfundet. Till skillnad från tidigare 52 § innehåller bestämmelse nr 8 ingen skyldighet att fullständigt besvara framställda frågor och lämna begärda uppgifter till Advokatsamfundet. I kommentaren till bestämmelsen hänvisas till artikel 6 i Europakonventionen som bland annat slår fast "the right not to contribute to incriminating oneself".

I boken "Advokatetik – En praxisgenomgång" (Sveriges advokatsamfund 2010) skriver Claes Peyron, ordförande i disciplinnämnden 1992–2008, (s. 180) att de uppgifter advokaten lämnar ska vara sanningsenliga och fortsätter: "Det finns dock inte längre – det gjorde det enligt tidigare vägledande regler – ett krav på att lämnade uppgifter är fullständiga. Ett sådant krav står knappast i samklang med grunderna för Europakonventionens krav på rättvis rättegång. En advokat skall inte för att uppfylla god advokatsed vara tvungen att yttra sig och lämna uppgifter, som kan läggas honom till last."

Advokatsamfundet ska i alla relevanta sammanhang framhålla att förekomsten av principer som är ägnade att garantera rättssäkerhet utgör en förutsättning för ett rättssamhälle värt namnet.

Advokaten Borgströms synpunkter rörande artikel 6 EKMR är nog så viktiga då artikeln i sig omfattar många rättssäkerhetsaspekter. Majoritetens svar är i sig självt tämligen intetsärande vilket är just en del av den kritik som Lars Heuman för fram i sin bok om God advokatsed. Det saknas i princip utförliga skäl om varför majoriteten ansåg att den omständigheten att advokat Borgström önskat uttrycka – i sin mailkorrespondens med justitierådet Lambertz – att utredningarna och lagföringen av Sture Bergwall inte är någon rättsskandal, i sig inte kränkte advokatens lojalitetsplikt. En mer utförlig motivering hade varit påkallad särskilt som tillsynsärendet initierades av styrelsen genom dess generalsekreterare. Emellertid är författarens ambition inte att kommentera fallet Sture Bergwall.

Minoritetens beslut blir däremot i ljuset av advokat Borgströms skarpa kritik och hänvisningar till Artikel 6 EKMR desto mer intressant. Advokat Borgström uttalar:

Det är uppseendeväckande att Advokatsamfundets generalsekreterare och disciplinnämndens ordförande hävdar en uppfattning som står i strid med grundläggande rättssäkerhetsprinciper. Deras inställning väcker frågan om de är lämpliga att företräda Advokatsamfundet. Men än allvarigare är att de undergräver förtroendet för Advokatsamfundets förmåga att driva grundläggande rättssäkerhetsfrågor.

Häri ligger just en av de mer centrala frågorna för den här artikeln. Artikel 6 handlar bl.a. om rätten till en rättvis rättegång och i detta ligger också frågan om omfattningen av skyldigheten att förse advokatsamfundet med underlag. Det säger sig självt att en domstolsprövning med bevisupptagning, där fri bevisvärdering tillämpas, leder till betydligt större rättssäkerhet. Man kan dessutom dra paralleller med editionsbestämmelsen i 38 kap. 2 § RB som lyder:

Innehar någon skriftlig handling, som kan antagas äga betydelse som bevis, vare han skyldig att förete den; sådan skyldighet åligger dock ej i brottmål den misstänkte eller den som till honom står i sådant förhållande, som avses i 36 kap. 3 §.

Det som minoriteten krävde av advokat Borgström var inte bara att han avhållit sig från att i sin privata mailkorrespondens med justitierådet Lambertz kommentera den senares artiklar om Sture Bergwall utan jämväl kommentera en mycket stor samling dokument med vilka han överhuvudtaget inte hade befattat sig samt att uttala sig om intervjuer med tredje man där han inte själv medverkade. Att döma av artikeln i tidskriften *Advokaten* handlade det om över 200 mail där advokaten Borgström varken var avsändare eller mottagare. Enligt hans utsago var han avsändare eller mottagare av 11 mail. ”Några av dessa var från 2010 och handlade om att Leif GW Persson ville få till stånd en lunch tillsammans med mig och [...]”. Med andra ord framstod kravet från advokatsamfundets minoritet som en ”fishing expedition” som inte ens nådde upp till kraven i 38:2 RB och därtill – precis som advokat Borgström påtalar i sin artikel – kränker artikel 6 EKMR.¹⁰

Det är således inte första gången som tunga företrädare av Sveriges Advokatsamfund deltar i tveksamma beslut, och till och med förfäktar åsikter som starkt måste ifrågasättas. Härutöver belyses hur lättsinnigt artikel 6 i EKMR behandlas och hur rättsosäker den svenske advokatens ställning är jämfört med övriga yrkeskategorier i vårt land. Orsakerna är säkert flera, men författaren bedömer att det över tid allt mer grundmurade beroendeförhållandet till staten, och advokatsamfundets och dess företrädares strävan efter att vara staten till lags, knappast gagnar advokatkåren i stort. Därtill gagnas staten av ett följsamt advokatsamfund eftersom det är staten som bestämmer storleken på rättshjälptaxorna som en stor andel av de advokater som är ledamöter i advokatsamfundet är beroende av. Det gamla talesättet att man inte ska bita den hand som föder en, visar tydligt på hur olämplig kopplingen mellan stat och advokatsamfund är. Skevheten i den nu rådande ordningen blir än mer tydlig när följande – redan i betänkandet SOU 1999:31 slås fast:¹¹

¹⁰ Jfr Heuman, *God advokatsed*, Stockholm, 2013, s. 81 f.

¹¹ SOU 1999:31, s. 172. Det är inte utan att det kan och bör ifrågasättas om inte avsaknaden av tydliga beslutsskäl och den bristande offentligheten är orsakad av advokatsamfundets ovilja att medverka till att en ändring av överklagandemöjligheterna kommer till stånd.

Från rättssäkerhetssynpunkt ter det sig rimligt att den enskilde advokaten får rätt till prövning av sin sak i mer än en instans även i det fall han ådömts annan påföljd än uteslutning. Detta krav gör sig dessutom mer gällande ju större offentlighet som ges åt besluten.

Det är viktigt att säkerställa att disciplinnämndens sammansättning med tre företrädare för regeringen¹² uppfyller kraven på såväl juridisk kompetens som rättssäkerhet avseende handläggningen.¹³ Såsom nedan vid punkten 4.1 redovisas beträffande kriterierna för de utomstående ledamöterna i den finländska motsvarigheten till disciplinnämnden, borde något liknande även gälla här i Sverige. Författaren vill framhålla att det ingalunda riktas kritik mot ledamöternas kompetens i och för sig men tillsättningen av desamma borde regleras på ett tydligt och transparent sätt. Författarens mening är dock att representanter utsedda av regeringen inte borde förekomma i disciplinnämnden överhuvudtaget; de är inte oberoende i ordets inskränkta betydelse¹⁴ vilket även får betydelse för synen på nämndens opartiskhet som sådan.

3. Artikel 6 i EKMR

Artikel 6 i EKMR har som rubrik ”Rätt till en rättvis rättegång” och lyder:¹⁵

1. Var och en skall, vid prövningen av hans civila rättigheter och skyldigheter eller av en anklagelse mot honom för brott, vara berättigad till en rättvis och offentlig förhandling inom skälig tid och inför en oavhängig och opartisk domstol, som upprättats enligt lag. Domen skall avkunnas offentligt, men pressen och allmänheten får utestängas från förhandlingen eller en del därav av hänsyn till den allmänna moralen, den allmänna ordningen eller den nationella säkerheten i ett demokratiskt samhälle, eller då minderårigas intressen eller skyddet för parternas privatliv så kräver eller, i den mån domstolen finner det strängt nödvändigt, under särskilda omständigheter när offentlighet skulle skada rättvisans intresse.

2. Var och en som blivit anklagad för brott skall betraktas som oskyldig till dess hans skuld lagligen fastställts.

3. Var och en som blivit anklagad för brott har följande minimirättigheter

- a) att utan dröjsmål, på ett språk som han förstår och i detalj, underrättas om innebörden av och grunden för anklagelsen mot honom,
- b) att få tillräcklig tid och möjlighet att förbereda sitt försvar,

¹² Vid tidpunkten för denna artikel är de offentliga ledamöterna Lotty Nordling, Eva Eriksson och Lars-Erik Lövdén.

¹³ Jfr Heuman, *God advokatsed*, Stockholm, 2013, s. 9 och 13 f. Heuman uttalar på s. 14 bl.a. ”Advokatkommitténs uttalande om att man inom samfundet gör en ingående och samvetsgrann prövning klingar ihåligt”.

¹⁴ Jfr uttrycket ”Caesars hustru får inte ens misstänkas” som syftar på att människor med en viss position måste hållas så upphöjda att inget fult fastnar på dem.

¹⁵ Konventionstexten återfinns efter lagen (1994:1219) om den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, jämte den svenska översättningen, och citatet är hämtat från Zeteo i dess lydelse 2015-07-01.

- c) att försvara sig personligen eller genom rättegångsbiträde som han själv utsett eller att, när han saknar tillräckliga medel för att betala ett rättegångsbiträde, erhålla ett sådant utan kostnad, om rättvisans intresse så fordrar,
- d) att förhöra eller låta förhöra vittnen som åberopas mot honom samt att själv få vittnen inkallade och förhörda under samma förhållanden som vittnen åberopade mot honom,
- e) att utan kostnad bistås av tolk, om han inte förstår eller talar det språk som begagnas i domstolen.

Det som är intressant med artikel 6, i det här sammanhanget, är just frågan om möjligheten till en rättvis rättslig överprövning, om så endast i en enda dömande instans. Såsom framgår av 8 kap. 8 § RB, gäller att endast när en advokat utesluts eller en inträdesansökan avslås, så kan ett överklagande ske till Högsta domstolen. Tilldelas en advokat andra disciplinära påföljder, är advokaten undandragen den annars så självklara rätten i en rättsstat, nämligen rätten till en opartisk och rättvis juridisk prövning av en domstol.¹⁶

Av det nu redovisade framgår således att Sveriges advokatsamfunds disciplinnämnd utan att bli ifrågasatt, kan tilldela en advokat erinran, varning och varning med straffavgift utan att advokaten har någon möjlighet att få sin sak överprövad genom en rättvis rättegång i en domstol. Ovidkommande omständigheter som t.ex. kritik i tidningar kan färga beslutsprocessen på ett sätt som inte är rättssäkert. Tidigare påföljder kan påverka en helt ny prövning på ett ovidkommande sätt.¹⁷ Allt utan att den svenske advokaten har någon möjlighet att få sitt ärende överprövat genom en rättvis rättegång. Få torde kunna hävda att advokatsamfun-

¹⁶ Det finns andra yrkeskategorier vilkas verksamhet regleras genom lag. T.ex. regleras fastighetsmäklarens verksamhet av fastighetsmäklarlagen (2011:666) ("FML") och därvid gäller att endast den som är registrerad som fastighetsmäklare äger förmedla fastigheter (jfr 5 och 31 §§ FML varvid dock ska noteras att advokater är undantagna från registreringsplikten). Tillsynen över fastighetsmäklare utövas i första hand av Fastighetsmäklarinspektionen. Utöver uttalanden som i formell mening måhända inte är en påföljd men ändå kan innehålla kritik, kan en fastighetsmäklare tilldelas erinran, varning eller avregistreras som fastighetsmäklare. Det senare är dessutom ett beslut som endast i särskilda situationer kan verkställas utan att beslutet vunnit laga kraft (jfr 29 § FML). En fastighetsmäklare äger alltid möjlighet att överklaga tillsynsmyndighetens beslut till förvaltningsrätten och – om prövningstillstånd medges – i förekommande fall även till kammarrätten (jfr 30 § FML), och naturligtvis i särskilda fall eventuellt också vidare till Högsta förvaltningsdomstolen.

¹⁷ Claes Peyron uttalar i skriften *Advokatetik, En praxisgenomgång* s. 135: "Eftersom påståendet lämnades till motpartsadvokaten skulle det normalt inte medfört mer än ett uttalande. Advokaten var emellertid en "notorisk återfallsförbrytare" när det gällde kränkande uttalanden och fick därför varning." Författaren menar att det ligger nära tillhands att prövningen i nämnden av en advokats agerande därvid riskerar att färgas av t.ex. tidigare kritiska artiklar. T.ex. kan man inte bortse från advokaten Borgströms kritik mot Anne Ramberg i tidningen *Expressen*, (jfr <http://www.expressen.se/nyheter/har-ingen-ratt-att-tala-for-oss/>), och det möjliga sambandet mellan kritiken och styrelsen genom Anne Rambergs initiativtagande avseende tillsynsärendet mot advokaten Borgström ovan berört. Måhända är detta också en av förklaringarna till varför Anne Ramberg senare, tillsammans med ordföranden Lena Frånstedt Lofalk och ledamoten Eva Eriksson, var skiljaktiga i prövningen av advokat Borgströms ärende, och ville tilldela honom en varning "för gammal ost" så att säga.

dets disciplinnämnd utgör en domstol, och eftersom titeln advokat är förbehållen dem som är ledamöter av Sveriges advokatsamfund har statsmaktens och advokatsamfundets – enligt somliga – oheliga allians inte endast åsidosatt advokaternas självständighet mot staten, utan dessutom undandragit advokaterna en av de mest grundläggande rättigheterna, rätten till en rättvis prövning av en domstol.

I betänkandet SOU 1999:31 berörs just detta och Advokatkommittén uttalar bl.a.:¹⁸

Europakonventionen av den 4 november 1950 angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna anger i artikel 6 att envar skall, när det gäller att pröva bl.a. hans civila rättigheter, vara berättigad till opartisk och offentlig rättegång inom skälig tid och inför oavhängig och opartisk domstol, som upprättats enligt lag. Konventionen är sedan den 1 januari 1995 en del av svensk rätt. Europakonventionen skall därför tillämpas av svenska domstolar och myndigheter precis som annan svensk lag. Rätt att överklaga disciplinär påföljd finns redan i de flesta europeiska länder och möjligheten framhålls särskilt under punkten 28 i Basic Principles on the Role of Lawyers antagna av FN:s åttonde kongress om förebyggande av brott och behandling av lagöverträdare år 1990. En sådan rätt bör också nu införas i Sverige.

De funktionärer som verkar som tjänstemän med eller utan ledande befattningar på kansliet eller i övrigt äger i flera fall titulera sig advokater. Trots att de får använda sig av titeln är de emellertid inte underkastade det ansvar som annars följer med titeln. De är således undandragna ansvaret enligt VRGA, ett ansvar som gäller för oss övriga praktiserande advokater. När därför, för att nämna ett konkret exempel, generalsekreteraren uttalar sig i sin blogg om den pågående konflikten mellan Israel och palestinierna,¹⁹ riskerar hon inte att bli föremål för något tillsynsärende, inte bara på grund av hennes eventuella rätt att yttra sig med stöd av den för alla svenskar grundlagsskyddade yttrandefriheten, utan jämväl därför att hon, trots sin advokattitel, är undandragen en prövning enligt

¹⁸ SOU 1999:31 s. 172.

¹⁹ Jfr <https://annerambers.wordpress.com/2014/07/20/katastrofen-i-palestina-om-nodvandigheten-att-saga-ifran/>. Anne Rambergs pro-palestinska hållningssätt är naturligtvis hennes ensak. Men när Anne Ramberg är företrädare för en organisation av offentligrättslig karaktär och framställer de frågor hon tar upp som något vilka hela advokatsamfundet står bakom, måste sakernas tillstånd starkt ifrågasättas. Jfr advokaten Allan Stutzinskys skarpa kritik mot Anne Rambergs bloggande i tidskriften Advokaten Nr 6 2015, s. 46 f., och Anne Rambergs replik. Så länge generalsekreteraren i likhet med andra ”advokater” som arbetar på advokatsamfundet är undandragna VRGA kan den här typen av företeelser tyvärr fortgå utan ingripande. Till stöd för att de som arbetar på advokatsamfundet är undandragna den disciplinära prövningen, citerar författaren en av dessa tjänstepersoners svar av den 11 augusti 2014, med anledning av författarens kritik mot advokatsamfundets generalsekreterare: ”Med anledning av ditt brev daterat den 7 augusti 2014, kan upplysningsvis nämnas att disciplinnämnden i praxis de senaste åren haft synsättet att advokat som fullgör uppdrag som generalsekreterare eller ledamot i disciplinnämnden mm., inte utövar advokatverksamhet och därför inte är underkastad Advokatsamfundets disciplinära tillsyn.” Författaren anser att denna princip varken gagnar rättssäkerheten eller motiveras av några andra godtagbara hänsynstaganden, och tillika är otillbörlig mot övriga advokater som inte arbetar på advokatsamfundet.

VRGA, just därför att hon ”arbetar” på advokatsamfundet. Detta gäller oavsett om innehållet i bloggen felaktigt ger intryck av att Anne Rambergs uppfattning också är advokatsamfundets officiella inställning i en fråga eller att hon talar för alla landets advokater. Samma sak gäller om hon skulle uttrycka sig på ett sätt som anses stå i strid mot god advokatsed. De dömande kan således inte själv bli dömda (en paradox i sig självt).

Ordningen i Sverige är stötande på flera plan, såsom ovan redovisats. Vad värre är – den svenska ordningen avviker från hur våra nordiska grannar hantelerat motsvarande frågor. I det följande gör författaren en sammanfattande exposé över regleringarna i Finland, Norge och Danmark.

4. Finland, Norge och Danmark

4.1 Finland

I den finländska lagen om advokater (12.12.1958/496)²⁰, (”FLA”) regleras i lagens 8 kap. 7 c § ff, särskilt hur tillsynsärenden anhängiggörs, behandlas och avgörs. Tillsynen utövas därvid av tillsynsnämnden som även prövar arvodes-tvister.²¹ I likhet med den svenska disciplinnämnden är också i den finska motsvarigheten tre av ledamöterna personer som står utanför advokatkåren. Där slutar dock likheten, genom det finländska kravet på att de oberoende ledamöterna ska vara förtrogna med advokatverksamhet och domaruppgifter eller med utbildning och forskning i juridik vid universitet. Oftast är de medlemmar som inte hör till advokatkåren erfarna domare eller så forskar de i juridik. Från och med början av 2013 är dessutom två av medlemmarna och deras ersättare rättegångsbiträden med tillstånd.²² Därtill handlar alla medlemmar i tillsynsnämnden under domaransvar. Hur ett tillsynsärende blir till regleras i 8 kap. 7 c § FLA som lyder:

8 kap. 7 c §

Ett tillsynsärende blir anhängigt när tillsynsnämnden i fråga om en advokat tar emot ett skriftligt klagomål eller en anmälan från justitiekanslern eller en anmälan som en domstol har gjort med stöd av 15 kap. 10 a § i rättegångsbalken. Ett ärende blir också anhängigt när advokatföreningens styrelse har beslutat att överföra ett ärende som har kommit till dess kännedom för behandling i tillsynsnämnden.

Om ett klagomål är så bristfälligt att ärendet inte kan avgöras på basis av klagomålet, skall klaganden uppmanas att avhjälpa bristen inom utsatt tid. Klaganden skall samtidigt informeras om på vilket sätt klagomålet är bristfälligt och om att tillsynsnämnden kan lämna ärendet utan prövning om klaganden inte följer uppmaningen att komplettera klagomålet. Ett klagomål som gäller ett

²⁰ Under åren reviderad vid flera tillfällen. Jfr [2015-10-26] <https://finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1958/19580496>.

²¹ [2015-10-26] <http://www.asianajajaliitto.fi/sv/tillsyn/tillsynsforfarande>.

²² [2015-10-26] <http://www.tillsynsnamnden.fi/sv/tillsynsnamnden/tillsynsnamnden>.

ärendet som har avgjorts tidigare upptas inte till prövning i tillsynsnämnden om inte ny utredning som inverkar på saken läggs fram i klagomålet.

Om det har gått längre tid än fem år från de händelser som klagomålet gäller, kan ärendet lämnas utan prövning.

Om en advokat eller ett offentligt rättsbiträde anses ha handlat i strid med god advokatsed kan flera påföljder komma i fråga, nämligen; anmärkning (närmast att likställa med den svenska påföljden erinran), varning, påföljdsavgift och uteslutning. Värt att notera är att det i den finländska lagen uttryckligen föreskrivs att avgörandet ska motiveras. Vidare föreskrivs att de lagrum, de punkter i advokatföreningens stadgar och de anvisningar om god advokatsed som har tillämpats i saken ska redovisas.²³

En advokat som tilldelats en disciplinär påföljd får anföra besvär över tillsynsnämndens beslut hos Helsingfors hovrätt enligt 8 kap. 10 § FLA.²⁴

En finländsk advokat äger alltså rätt att få sin sak överprövad, oavsett karaktären av den disciplinära prövningen, av en domstol. Med andra ord har våra grannar i öst inte funnit något skäl att frångå den närmast självklara rätten till en rättvis prövning av en domstol, i enlighet med artikel 6 i EKMR.²⁵ Syftet med 10 § FLA redovisas i motiven bl.a. på följande vis:²⁶

Det tillsynsförfarandet skall enligt rekommendationen motsvara bestämmelserna och principerna i Europarådets människorättskonvention. Till denna del hänvisas särskilt till artikel 6 i konventionen och konstateras att en advokat som är föremål för tillsynsförfarande åtminstone skall ha

- rätt till en rättvis och offentlig rättegång inom skälig tid
- rätt att ofördröjligen och i detalj bli underrättad om innebörden av det klander som riktas mot honom
- rätt att åtnjuta tillräcklig tid att förbereda sitt försvar
- rätt att försvara sig personligen eller genom ett biträde som han själv har utsett och
- rätt att vara närvarande under hela behandlingen.

I rekommendationen konstateras särskilt att en advokat skall ha rätt att söka ändring i vilket beslut som helst som meddelas i tillsynsförfarande. Rätten till en rättvis och offentlig rättegång har på basis av artikel 6 i människorättskonventionen ansetts innebära att muntlig förhandling är huvudregel. På basis av den praxis Europeiska människorättsdomstolen följer kan kravet på muntlig förhandling dock alltid frångås, om parten inte uttryckligen kräver sådan.

I alla rättssystem är tillhandahållandet av rättsliga tjänster i allmänhet en näring beroende av tillstånd. Detta är fallet bl.a. i alla medlemsstater i Europeiska unionen med undantag av Sverige och Finland. Att advokatverksamheten är beroende av tillstånd innebär i allmänhet att advokater har ensamrätt att sköta uppdrag i domstol (s.k. advokatmonopol). Ensamrätten galler i vissa länder också rådgivning i juridiska frågor. Utvecklingen inom världshandelsorganisationen (WTO) förefaller att gå i riktning mot att advokaternas ensamrätt slopas i andra ärenden än domstolsärenden.

²³ Jfr FLA 7 g §.

²⁴ Jfr <http://www.tillsynsnamnden.fi/sv/tillsynsnamnden/klagomalsprocessen/andringssokande> och 10 § FLA. Bestämmelsen lydelse är i sina delar vidsträckt när den föreskriver: "En advokat som berörs av ett tillsynsärende har rätt att hos Helsingfors hovrätt anföra besvär över ett beslut av tillsynsnämnden [...]".

²⁵ Jfr RP 54/2004 (den finländska regeringens proposition till riksdagen) s. 8 f, s. 16, s. 20.

²⁶ Jfr Ibid, s. 33 f.

...

Synpunkter som gäller grundläggande fri- och rättigheter samt mänskliga rättigheter talar för att en advokat som har påförts en disciplinär påföljd skall kunna söka ändring i beslutet hos en domstol. För närvarande är sökande av ändring möjligt endast om advokaten utesluts ur advokatföreningen eller om han tilldelats en offentlig varning som påföljd.

...

Den utvidgade rätten att söka ändring förbättrar advokaternas rättsskydd. Även rättssäkerheten förbättras eftersom klaganden måste höras i besvärinstansen när besvären behandlas och både klaganden och advokatföreningen har möjlighet att lämna en utredning.

I de finländska motiven görs också jämförelser med bl.a. Danmark och Norge vilket än mer belyser de närmast frapperande bristerna i den alltfjämt gällande svenska regleringen.²⁷

4.2 Danmark

I Danmark är advokaterna också organiserade i det danske Advokatsamfund.²⁸ Styrelsen kallas i Danmark för Advokatrådet. För tillsynen svarar Advokatnævnet. Verksamheten regleras i motsvarigheten till rättegångsbalken – retsplejeloven. I disciplinärenden avseende god advokatetik – *adfærdssager* eller disciplinärsager omfattas prövningen av 12 kap. 126 § retsplejeloven.

En dansk advokat kan – i de fall Advokatnævnet anser att advokaten brutit mot god advokatsed – utöver att förbjuda advokaten att fortsättningsvis utöva advokatverksamhet (uteslutning) tilldela advokaten ”irettesættelse” som torde motsvara den svenska varningen eller en ”bøde”, dvs. penningböter.²⁹ De danska advokaternas och det danska advokatsamfundets verksamhet omfattas av inte mindre än fem kapitel i den danska rättegångsbalken. Kapitlen 15–15 c reglerar Advokatsamfundet och dess tillsynsverksamhet. Enligt kap. 15 b 147 § retsplejeloven gäller som huvudregel en ett års preskriptionsfrist inom vilken ett anmälan mot en advokat ska göras. Tidsfristen börjar löpa inom ett år från det att grunden för anmälan blivit känd för klaganden. Undantag kan dock göras.³⁰ Advokatnævnets beslut om påföljd kan enligt kap. 15 b 147 § retsplejeloven överklagas till den domstol där advokaten eller advokatbyrån har sin verksamhet” [...] advokaten eller advokatselskabet har kontor.” Domstolen kan stadfästa beslutet, upphäva detsamma eller ändra beslutet.

²⁷ Jfr ibid. s. 10 ff.

²⁸ Jfr <http://www.advokatsamfundet.dk>. Jfr redovisningen i RP 54/2004 rd s. 11 f. Även om lagar och regler moderniserats sedan den finska regleringen består förhållandena även i dag i allt väsentligt.

²⁹ Jfr 15 b kap. 147 c § retsplejeloven.

³⁰ ”[...] inden 1 år efter, at klageren er blevet bekendt med det forhold, som klagen vedrører. Nævnet kan dog behandle en klage, der er indgivet senere, når fristover skridelsen findes rimeligt begrundet”.

4.3 Norge

Disciplinväsendet handläggs i Norge dels genom disiplinærutvalg, dels genom disiplinærnemnden.³¹ Den norska advokatforeningen synes dock ha tilldelat själva tillsynsfunktionen till tilsynsrådet för advokatvirksomhet och till Advokatbevillingsnemnden. Disiplinærutvalget handlägger, som första instans, anmälningar om brott mot god advokatsed och arvodestvister (salær).

Disiplinærutvalget beslut kan överklagas till disiplinærnemnden. Dettas beslut kan inte överklagas. Dock synes ett beslut ändock kunna prövas i form av dels ett skadeståndsmål mot staten (för, såsom författaren förstår det, brott mot de etiska reglerna), dels genom hänvändelse till civilombudsmannen. Denne kan därvid avge ett uttalande om huruvida ett handläggningsfel föreligger eller inte. Författaren kan skönja ett försök eller strävan i den norska modellen att inte begränsa möjligheterna till överprövning på samma sätt som i Sverige men ändå hålla prövningsförfarandet inom de egna väggarna.

Tilsynsrådet³² synes ha en mer övergripande funktion rörande tillsynen över landets praktiserande advokater. Tillsynen handlar om att säkerställa att advokatverksamheten är organiserad på sätt som föreskrivs i Norges domstolslag (domstolsloven). Frågor om rättshjälp handläggs också av tilsynsrådet.

Även om en norsk advokat inte direkt kan vända sig till en domstol och överklaga ett disciplinärt beslut, kan advokaten således få sin sak prövad två gånger inom ramen för det norska advokatsamfundets handläggning av ärendet. Härutöver kan advokaten indirekt få upprättelse genom att väcka talan mot staten eller vända sig till civilombudsmannen. Det är osäkert om den norska modellen verkligen är förenlig med artikel 6 i EKMR. En kritisk synpunkt är att det inom ramen för samma organisation, knappast föreligger ”vattentäta” skott, som måhända råder mellan avdelningar på en, i vart fall större, domstol. Därför torde frågan om en opartisk över- eller omprövning, ställa höga krav på de ledamöter som deltar i den andra prövningen, och det är tveksamt om handläggningen i praktiken kommer att uppfylla kraven enligt artikel 6 i EMKR. Deras förmåga att bedöma sakfrågorna objektivt är helt enkelt inte tillräckligt säkerställda enligt författarens mening. Man kan också ifrågasätta modellen utifrån ren EU-rätt.³³

³¹ <http://www.advokatforeningen.no/advokatetikk/disiplinar--og-tilsynssystemet/disiplinar-og-tilsynsfunksjonen>.

³² http://www.advokatforeningen.no/advokatetikk/disiplinar--og-tilsynssystemet/disiplinar-og-tilsynsfunksjonen/#Tilsynsradet_og_Advokatbevillingsnemnden.

³³ I målet *Graham J. Wilson v Ordre des avocats du barreau de Luxembourg*, mål nr C-506/04, uttalar EU-domstolen från avsnitt 57 ff. bl.a.: ”In those circumstances, a European lawyer whose registration on List IV of the Bar Register has been refused by the Bar Council has legitimate grounds for concern that either all or the majority, as the case may be, of the members of those bodies have a common interest contrary to his own, that is, to confirm a decision to remove from the market a competitor who has obtained his professional qualification in another Member State, and for suspecting that the balance of interests concerned would be upset (see, to that effect, Eur. Court HR Langborger v. Sweden, judgment of 22 June 1989, Series A No

I EU-domstolens dom *Graham J. Wilson v Ordre des avocats du barreau de Luxembourg*, mål nr C-506/04, uttalar EU-domstolen från avsnitt 47 ff. följande: ”In order to ensure effective judicial protection of the rights laid down in Directive 98/5 the body called upon to hear appeals against decisions refusing registration referred to in Article 3 of that directive, must be a court or tribunal as defined by Community law. [...] relating to the definition of a national court or tribunal within the meaning of Article 234 EC, setting out a certain number of criteria that must be satisfied by the body concerned, such as whether the body is established by law, whether it is permanent, whether its jurisdiction is compulsory, whether its procedure is inter partes, whether it applies rules of law [...] and its independence and impartiality”. Detta befästes också i EU-domstolens domar nr: C-58/13 och C-59/13, *Angelo Alberto Torresi* (C-58/13) och *Pierfrancesco Torresi* (C-59/13) mot *Consiglio dell’Ordine degli Avvocati di Macerata*.

Icke desto mindre framstår även den norska modellen som betydligt mer rättssäker än den svenska, som alltså inte tillåter någon reell överprövning och där möjligheten till omprövning är starkt beskuren. Det ska i sammanhanget observeras att även EU-domstolen refererar till EKMR.³⁴

5. Europadomstolen för de mänskliga rättigheterna (ECHR)

ECHR har i ett stort antal fall fällt Sverige för brott mot artikel 6.³⁵ Artikel 6 borde tillförsäkra envar grundläggande rättssäkerhet men såsom författaren redovisat ovan tycks svenska advokater vara undandragna denna mänskliga rättighet. I ECHR:s dom av den 10 februari 1982, i målet *Albert and Le Compte* mot Belgien, (ECHR (7496/76)), prövades just frågan om disciplinära förfaranden – i det aktuella fallet avseende läkare – rörande frågan om läkares utövande utgjorde en sådan civil rättighet som skyddades av artikel 6 i EKMR; så ansågs vara fallet därför att.³⁶

155, § 35). The rules governing the composition of bodies such as those at issue in the main proceedings do not appear, therefore, to be of such a kind as to provide a sufficient guarantee of impartiality.” Författaren menar att det saknar betydelse för frågeställningen att målet handlade om registrering (av en brittisk advokat).

³⁴ A.a. avsnitt 46: ”As the French Government and the Commission have pointed out, the judicial review required by that provision reflects a general principle of Community law stemming from the constitutional traditions common to the Member States and enshrined in Articles 6 and 13 of the European Convention for the Protection of Human Rights (see, inter alia, *Johnston*, paragraph 18; Case 222/86 *Heylens and Others* [1987] ECR 4097, paragraph 14; Case C-424/99 *Commission v Austria* [2001] ECR I-9285, paragraph 45; and Case C-459/99 *MRAX* [2002] ECR I-6591, paragraph 101)”.

³⁵ Jfr <http://www.manskligarattigheter.se/sv/manskliga-rattigheter-i-sverige/enskilda-klagomal-mot-sverige/europadomstolens-domar-och-beslut-i-mal-mot-sverige>.

³⁶ ECHR 7496/76, avsnitt 28–29.

“[...] Accordingly, the right to continue to practice constituted, in the case of the applicants, a private right and thus a civil right within the meaning of Article 6 para. 1 (art. 6-1), notwithstanding the specific character of the medical profession – a profession which is exercised in the general interest – and the special duties incumbent on its members. Since the “contestation” (dispute) over the decisions taken against them concerned a “civil right”, the applicants were entitled to have their cases (in French: “causes”) heard by a “tribunal” satisfying the conditions laid down in Article 6 para. 1 (art. 6-1... Nonetheless, in such circumstances the Convention calls at least for one of the two following systems: either the jurisdictional organs themselves comply with the requirements of Article 6 para. 1 (art. 6-1), or they do not so comply but are subject to subsequent control by a judicial body that has full jurisdiction and does provide the guarantees of Article 6 para. 1 (art. 6-1) [...]”

Uttalandet innebär – överfört på svenska förhållanden och svenska advokater – sammanfattningsvis följande: Svenska advokater arbetar med klienter på individuell basis vare sig det gäller juridiska eller fysiska personer. Klientuppdraget förutsätter som sådant, ett avtal om att bistå klienten inom ramen för advokatverksamheten. Att arbeta som advokat är en civil rättighet inom ramen för de krav som ställs på advokater. En juridisk prövning som inverkar på advokatens möjlighet att utöva sitt yrke omfattas av artikel 6 i EKMR. Därmed gäller två möjliga tillvägagångssätt vad gäller prövningen av advokatens utförande av dennes yrke. Antingen organiseras ett judiciellt system inom – i det här fallet – advokatsamfundet, som uppfyller kraven i artikel 6 i EKMR, eller så erbjuds en alternativ extern rättslig prövningsmöjlighet i enlighet med artikel 6 i EKMR.

Det norska systemet tillåter, såsom ovan redovisats, en möjlighet till omprövning inom ramen för det norska advokatföreningens organisation. Den prövningen framstår dock som tveksam i förhållande till kraven som uppställs i artikel 6 i EKMR. De finska och danska systemen däremot, har tveklöst anammats ECHR:s avgöranden. Sverige bryter enligt författarens mening mot EKMR. Möjligen kan det bero på att Europadomstolens avgörande i *Albert och Le Compte* mot Belgien handlade om två läkare vilkas möjligheter att praktisera drogs in genom ett disciplinärt förfarande. Sverige och det svenska advokatsamfundet synes möjligen dra den felaktiga slutsatsen att domen endast avser fall av – när det gäller svenska advokater – uteslutning. Ingenting kunde vara mer fel. Tar man sig tid att läsa dissidenternas skiljaktiga meningar framgår hur vidsträckt tillämpningen av artikel 6 i EKMR är. Den omfattar hela det disciplinära systemet.³⁷

³⁷ Domaren Liesch skriver i sitt votum t.ex. ”The sole object of disciplinary proceedings is to determine whether a rule of professional conduct may have been infringed. The dispute (contestation), the argument, is not a priori concerned with the right to continue the practice of medicine but only with the issue whether the behaviour of the medical practitioner is such as to entail a disciplinary sanction... Had the Provincial Council merely imposed, for example, a reprimand in respect of the applicants, the outcome of the proceedings would not have been decisive, in that the right to practise would not have been directly in issue.” Domare Liesch blev dock nedröstad men hans syn och resonemang synes felaktigt ha anammats av Sveriges advokatsamfund och av den svenska regeringen. Varje disciplinärt beslut som innefattar en tillrättvisning av något slag utgör således ett konventionsbrott från den svenska statens sida eftersom alla dessa beslut utom ett beslut om uteslutning inte kan överklagas. Möjligen har advokatsamfundet och den svenska staten resonerat som så att Europadomstolens avgörande avser privat

6. Avslutande synpunkter

Jämfört med Finland, Danmark och Norge är Sverige sämst i klassen vad gäller att tillerkänna advokater de rättigheter som övriga medborgare har enligt artikel 6 i EKMR. Medan Finland och Danmark fullt ut anammat ländernas avtalsenliga förpliktelser enligt EKMR har Norge valt en mellanväg och det är osäkert om den norska modellen verkligen uppfyller konventionskraven. Varför Sverige stillatigande väljer att bryta mot EKMR är lika oklart som förvånande, inte minst som Advokatkommittén i sitt betänkande SOU 1999:31 redan konstaterade att förändringar bör genomföras. Varför advokatsamfundet inte verkar för att Justitiedepartementet vidtar de föreslagna, och enligt författarens mening nödvändiga, förändringarna rörande överklagandemöjligheterna är lika svårt att förstå som oacceptabelt.

De frågor som därför genast inställer sig är:

1. När ska svenska advokater tillerkännas samma rättigheter till en opartisk och rättvis rättegång i enlighet med artikel 6 i EKMR?
2. Varför har dagens företrädare för advokatsamfundet inte tagit fasta på främst den finländska och danska regleringen av advokaternas möjligheter att få en rättvis prövning av disciplinära beslut eller – till synes – följt upp förslaget i denna del enligt SOU 1999:31?
3. Hur tolkar svenska staten och advokatsamfundet avgörandet ECHR 7496/76?
4. När ska tjänstemännen på advokatsamfundet som äger titulera sig advokat, omfattas av VRGA och vilka bärande skäl finns för att överhuvudtaget låta dessa använda sig av titeln advokat, när de inte anses utöva advokatverksamhet?
5. Vilket berättigande har en generalsekreterare för Sveriges advokatsamfund när denne underlåter att verka för att även svenska advokater tillerkänns en ”fair trial” i enlighet med artikel 6 i EKMR och inte heller verkar för ett fullständigt frigörande från regeringen i syfte att bidra till advokaternas oberoende i förhållande till regeringen eller ett genomförande av förslaget om överprövning i SOU 1999:31?
6. Är det dags att utreda en förändring rörande advokatmonopolet i Sverige?
7. När ska någon svensk advokat driva en talan – i förlängningen – mot staten Sverige avseende konventionsbrott?³⁸

praktiserande yrkesmän endast. Eftersom advokatsamfundet utgör ett kvasioffentligt organ utgör advokater ett mellanting mellan det offentliga och privata. Författaren – privatpraktiserande med egen verksamhet och anställda – kan dock inte annat än att hävda att den inställningen saknar verklighetsförankring (se dock domare Matschers utvecklande av dennes votum under avsnitt 3).

³⁸ Krassa ekonomiska skäl talar mot att en ensam yrkesverksam advokat skulle kunna driva en sådan talan mot Svenska staten och indirekt mot advokatsamfundet. Parentetiskt kan nämnas att den sannolika vägen blir att överklaga ett beslut med stöd av 22 a § Förvaltningslag (1986:223)

Är tiden mogen för tillskapandet av en modernare sammanslutning för svenska advokater där bl.a. artikel 6 i EKMR respekteras? Ska titeln advokat också framgent förbehållas endast ledamöter av advokatsamfundet, en organisation, som enligt författarens mening, genom dagens disciplinära förfarande bryter mot artikel 6 i EKMR, är det dags att ifrågasätta värdet av titeln. Författaren är fullt medveten att advokatsamfundet i formell mening inte har stiftat de bestämmelser som reglerar tillsynen över advokater utan endast har att följa de av riksdagen beslutade lagarna. Men, och det är en av poängerna med den här artikeln, advokatsamfundet har inte heller aktivt medverkat till någon förändring den i dag rådande situationen efter betänkandet SOU 1999:31, och till synes inte heller i övrigt vidtagit några synliga åtgärder för att förändra sakernas tillstånd. En organisation med lika högt eller högre ställda krav på verksamma jurister som dagens svenska advokatsamfund skulle tveklöst, vid en stor anslutning av medlemmar, göra sig lika respekterad och hörd som dagens, i vissa avseenden, stelbenta och otidsenliga svenska advokatsamfund. Tystnaden och oviljan att förändra och driva frågan om överprövning väcker onekligen tankarna på ett uttryckssätt som kan appliceras på situationen; det är någonting ruttet i det svenska advokatsamfundet.³⁹

Claude D Zacharias

direkt eller analogt. I Zeteos lagkommentar 2015-08-26 anges att syftet med bestämmelsen är "[...] att anvisa en behörig domstol för de fall där det ska finnas en rätt till domstolsprövning enligt Europakonventionen eller EG-rätten och där en sådan rätt inte är förutsedd i den nationella lagstiftningen." I sammanhanget bör observeras att den tidigare ordföranden i disciplinnämnden, advokaten Claes Peyron i sin bok *Advokatetik, En praxisgenomgång från 2010* på sidan 13 uttryckligen skriver att: "Nämndens verksamhet är myndighetsutövning, och dess ledamöter torde vara underkastade tjänsteansvar". Därmed kan författaren för sitt eget vidkommande uttala "I rest my case".

³⁹ Ursprungligen "Det är någonting ruttet i den danska staten", ett yttrande av Marcellus ur Hamlet, akt 1 scen 4.